

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПОДАТКОВІЙ ЗВІТНОСТІ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ АУДИТОРІВ

Ольга ЄСІНА, старший викладач

esinaog@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4190-9571

Дар'я ПІНЧУК, бакалавр

pinchukdasha.brd@gmail.com

Одеський національний економічний університет

Штучний інтелект є важливим етапом розвитку цифрових технологій, адже він бере на себе багато різноманітних функцій, спрощуючи життя людям. Сьогодні штучний інтелект (ШІ) присутній майже в кожній сфері діяльності, зокрема і в аудиті. Тому потрібно виявити як саме штучний інтелект впливає на податкову звітність аудиторів та які його переваги і недоліки.

Серед науковців, які займалися дослідженням застосування штучного інтелекту в аудиті найбільше відзначилися: Каміл Омотесо, Велько Дмитрович, Неманья Яковлевич, О. В. Руденко, О. М. Кондратюк, А. Є. Чернобровкіна.

Стрімкий розвиток ІТ-технологій посідає провідне місце в сучасному світі. З'являються нові продукти та можливості, такі як, наприклад, штучний інтелект. Сьогодні ШІ присутній майже у кожній сфері діяльності та може взяти на себе багато непростих функцій, що стосуються зберігання інформації, обробки та аналізу великих масивів даних [2]. Потенційно штучний інтелект може забезпечити додаткову глобальну економічну активність на рівні близько 13 трильйонів доларів в усьому світі до 2030 р., або приблизно на 16% більший сукупний ВВП у порівнянні із поточними показниками. Основними факторами цього зростання є автоматизація виробничих процесів, яка до 2030 р. може

зрости на 11%, або близько 9 трлн дол. США у світі. Тому вивчення та впровадження штучного інтелекту є актуальною проблемою сьогодення.

Аудиторська діяльність охоплює великий спектр процедур, таких як опитування, спостереження, перевірка матеріальних активів, запасів або документів, перерахунок, повторне виконання підтвердження та аналітичні процедури, контроль за сплатою податків, формування фінансової звітності [3].

Через наявність великої кількості інформації, лідери аудиторського ринку виявляють все більший інтерес до використання технологій штучного інтелекту у своїй діяльності. Очікується, що до 2025 року 30% фінансових аудитів проводитиметься з використанням штучного інтелекту. Адже штучний інтелект дозволяє оптимізувати обробку великих обсягів інформації, допомагає аудиторам здійснювати глибокий аналіз реєстрів даних, виявляти суттєві розбіжності та ризики, ефективніше і швидше відповідати на запити своїх клієнтів [2]. Завдяки інтеграції ШІ в аудиторську діяльність, компанії можуть більш прозоро, об'єктивно та надійно оцінювати фінансову звітність. До найбільших аудиторських компаній, які вже впровадили ШІ технології у свою практику відносяться компанії Deloitte, ERNST&YOUNG, PwC і KPMG [1].

Розроблений компанією Deloitte, інструмент штучного інтелекту SONAR – спеціалізований на оцінці правильності інформації, що міститься в базах даних товарів. Він ретельно перевіряє інформацію про ПДВ, коди товарів та місцеві податки.

GRAPA – інструмент штучного інтелекту, який не є самостійною програмою, а лише помічником для аналізу стратегій, допомагає знайти паралелі між поточною стратегією компанії та попередніми проектами, які існували в минулому та досі зберігаються в базі даних цього ШІ. GRAPA надає поради щодо того, що може піти не так і як уникнути потенційних проблем.

Argus – швидкий, оперативний, ефективний та з високим рівнем якості перегляду юридичних документів та контрактів штучний інтелект, який швидко

порівнює документи, перевіряє кожну деталь контракту та вибирає найдрібніші невідповідності, що гарантує максимальну точність результатів [1].

Основною концепцією програм штучного інтелекту є машинне навчання для аналізу шаблонів (виявляє аномалії і запобігає шахрайству), аналіз доходів (наприклад, зіставлення замовлень/рахунків-фактур, зіставлення дебіторської заборгованості з грошовими надходженнями), фінансова оцінка ризиків, банківська таємниця та боротьба з відмиванням грошей, оптичне розпізнавання символів для перегляду контрактів та оренди, а також аналіз великих публічних баз даних (великих даних) для порівняльного аналізу [3]. До основних переваг застосування штучного інтелекту в аудиті податкової звітності відносяться:

- Збільшення ефективності. ШІ дозволяє автоматизувати рутинні та часом затягнуті задачі, такі як збір даних, їх класифікація, перевірка на відповідність нормативним актам та порівняння з попередніми періодами. Усе це дозволяє аудиторам зосередитись на складних та стратегічних завданнях [1]. Також важливим є те, що ШІ здатний до постійного навчання та швидко адаптується до нової інформації [4].

- Швидкий аналіз даних. ШІ-системи здатні обробляти величезні обсяги даних, виявляти в них приховані закономірності та аномалії, які можуть вказувати на потенційні помилки або шахрайства. Це дозволяє аудиторам проводити глибокий і детальний аналіз фінансової звітності. Наприклад, завдяки штучному інтелекту, звіти про ризики компанії містять візуальні маркери – "червоні прапорці" – які вказують на транзакції, що викликають підозру. Такий підхід дозволяє виявити незвичайну активність та шахрайські дії на ранніх етапах яку було б складно помітити за допомогою стандартних методів перевірки [4].

- Точність та надійність. ШІ-системи забезпечують більш точний та об'єктивний аналіз даних, допомагають виявити помилки та невідповідності, які аудитор міг пропустити при ручному аналізі [2].

– Покращення якості аудиторських висновків та прийняття рішень. ШІ-моделі можуть надавати прогнози щодо майбутніх тенденцій та виявляти потенційні ризики, пов'язані з податковою звітністю. Тобто, аудитори можуть отримати більш точні та об'єктивні результати аудиту, що підвищує ефективність та обґрунтованість аудиторських висновків.

Однак, поряд з перевагами, застосування ШІ в податковій звітності має і свої недоліки. По-перше, впровадження технологій ШІ є трудомістким процесом, вимагає витрат на закупівлю програмного забезпечення та навчання персоналу. По-друге, хоч і застосування ШІ є ефективним, проте він не має інтуїтивного мислення, як, наприклад, у досвідченого аудитора, який може виявити помилки за рахунок свого минулого досвіду. По-третє, застосування ШІ потребує ретельного контролю та захисту інформації, що може створити ризик порушення конфіденційності даних.

Висока вартість розробки та впровадження ШІ у всі аспекти своєї діяльності, а також наявні технологічні обмеження є основними причинами, чому не всі компанії можуть дозволити собі використовувати штучний інтелект на повну. З усім тим, із розвитком технологій в майбутньому ШІ стане більш доступним [2].

Підсумовуючи все вищесказане, штучний інтелект відкриває нові можливості для аудиторів, допомагає створювати ефективні, точні та об'єктивні податкові звіти. Головна концепція ШІ не в тому, щоб докорінно замінити професійні знання та досвід аудиторів, а в тому щоб поєднавши людські та комп'ютерні знання досягати успіху в сфері аудиторської діяльності.

Література:

1. Захарчук І., Мельник К. Застосування штучного інтелекту в аудиті. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та*

оподаткування: тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 16 травня 2024 р.). Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки. 2024. С. 51-53.

2. Використання технологій на основі штучного інтелекту в аудиті. Kreston Ukraine. URL: <https://kreston.ua/vykorystannia-tekhnologiy-na-osnovi-shtuchnoho-intelektu-v-audyti/> (дата звернення: 01.10.24)

3. Serhii Ivakhnenkov. Artificial intelligence application in auditing. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. Том 8. Випуск 1. 2023. С.54-60. URL: <http://spne.ukma.edu.ua/article/view/289560/283110> (дата звернення: 01.10.24)

4. Кондратюк О. М., Руденко О. В., Чернобровкіна А. Е. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. №1. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/91.pdf